

บทคัดย่อ

โครงการ “การทำเกษตรแบบผสมผสานและยั่งยืนบนพื้นที่นาทุ่ง กรณีการเคลื่อนไหวนของเกษตรกรบ้านเนินหนองหงษ์ ทต.เกาะเพชร อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช” เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาว่าพื้นที่ที่เป็นบ่อเลี้ยงกุ้งและรกร้างเป็นดินเค็มนั้นนำมาทำการเกษตรยั่งยืนแบบผสมผสานจะเป็นไปได้หรือไม่ ซึ่งโครงการได้กำหนดพื้นที่เพื่อทำการศึกษาวิจัยเป็นพื้นที่บ่อกุ้งร้างและพื้นที่ต่อเนื่อง จำนวน 11 แปลง มีเนื้อที่รวมประมาณ 36 ไร่ ประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยมีดังนี้ ดินเค็มเกิดขึ้นได้อย่างไร? การปรับปรุงบำรุงดิน ทำได้อย่างไรบ้าง กลุ่มพืชที่สามารถปลูกได้ในพื้นที่มีอะไรบ้าง? และส่วนของพื้นที่บ่อสามารถเลี้ยงสัตว์น้ำหรือปลูกพืชได้หรือไม่ และจะนำความรู้ที่ได้ไปทำการเกษตรบนพื้นที่นาทุ่งและพื้นที่ต่อเนื่องของชาวบ้านแต่ละครัวเรือนให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างไร?

โครงการได้กำหนดพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่บ่อเลี้ยงกุ้งที่รกร้างและพื้นที่ต่อเนื่องที่อยู่ในเขตที่มีน้ำเค็มรายล้อม ผลการศึกษาดังกล่าวพบว่าปัญหาดินเค็มเกิดจากธรรมชาติที่มีน้ำเค็มท่วมขังในอดีตและจากการเลี้ยงกุ้งลาดำเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา สามารถแก้ไขได้ทั้งแบบธรรมชาติบำบัดและเคมีบำบัดทำให้เกษตรกรสามารถนำพื้นที่ดังกล่าวมาทำการเกษตรได้ และใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักในการบำรุงดินพบว่าดินปรับสภาพเร็วขึ้นและพืชก็สามารถเจริญเติบโตได้ดี ชนิดพืชที่สามารถปลูกในพื้นที่นี้มีพืชล้มลุก เช่น ถั่วฝักยาว ผักกาด กวางตุ้ง แดงกวา ฟักทอง ฟักเขียว แดงร้าน แดงไทย กะหล่ำปลี ข้าวโพด ผักบุ้งจีน กระเพรา ชะอม มะเขือ และพริกขี้หนู เป็นต้น และไม้ยืนต้น เช่น มะขาม ลิ้นจี่ มะนาว ส้ม ตะมุตะมุ มะพร้าว มะกรูด น้อยหน่า กัลยนาญ กัลยนาญ หอม ชมพู ฝรั่ง มะกอก ปาล์มน้ำมัน และพืชพื้นบ้านที่เป็นพืชดั้งเดิมอื่นๆ นอกจากการปลูกพืชแล้วยังสามารถเลี้ยงปลานิล ปลากระบอก ปลาสลิค ปลาตะเพียนในบ่อกุ้งเค็มหรือในร่องน้ำได้ผลดีอีกด้วย

การปฏิบัติการในแปลงคณะวิจัยได้คัดเลือกและพัฒนารูปแบบแปลงและระบบเกษตรแบบผสมผสานให้เป็นแปลงต้นแบบจำนวน 3 แปลง เนื้อที่รวมประมาณ 11 ไร่ ทั้ง 3 แปลงยึดหลักการทำเกษตรแบบ หนึ่งอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ปลูกพืชตามดินและมีรูปแบบการทำเกษตรแบบสวนพุ่ม ๒ สอง แปลงทดลอง ลงมือทำด้วยตัวเองตามความรู้ที่ศึกษามาอย่างจริงจังกระทั่งพืชผักในแปลงเจริญงอกงามให้ผลผลิตดีทำให้เกษตรกรในชุมชนเห็นความสำเร็จและได้กลับมาทำการเกษตรเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่นาทุ่งร้างทั้งหมดในบ้านเนินหนองหงษ์